

AIVIEKSTE PIE GOSTIŅIEM.

Laika grāmatvedis

Teksts OSKARS VIZBULIS
Foto GATIS GIERTS (f64)
un no MĀRA LOCA personiskā arhīva

Pēc gadiem piecdesmit par **MĀRI LOCU** rakstīs, ka viņš bija dīvains, kurš ar divriteni un vecajām skatu kartītēm kabatā izbraukājis Latviju krustu šķērsu, lai no jauna iemūžinātu ainavas, kas bija redzamas miera laiku fotogrāfijās.

Par to, ka Jelgava ir viena no Latvijas pilsētām, kas pamatīgi cieta kara laikā, var pārliecināties arī šajā fotogrāfijā.

S arunāties ar Māri ir daudz interesantāk nekā pārlasīt kaudzīti ar rakstiem un intervijām. Lai gan savs šarms tajā visā ir. Piemēram, ikviens žurnālists uzskatījis par savu pienākumu uzrakstīt, cik kilometru Māris nobraucis. Tā uzzinu, ka 1997. gada septembrī figurē 160 000 kilometru. Līdz 1986. gadam viņš esot regulāri pierakstījis nobrauktos attālumus, vēlāk pedantisko pierakstīšanu atmetis, taču joprojām turpina paturēt prātā, cik noripots.

Iespējams, daudziem lasītājiem Māra nobrauktie kilometri arī var kalpot par tādu kā atskaites punktu, lai gan, manuprāt, daudz svarīgāk ir viņa sabildēto ainavu skaits. Kilometri ir tikai līdzeklis, jo mērķis – salīdzināt ainavas tolaik un tagad – pavisam kas cits. «Kāds tūkstotis būs,» viņš nosaka un stāsta, ka laika gaitā acs esot jau uztrenēta.

1999. gadā, starp citu, oktobra intervijā **KLUBAM** viņš atzīstas, ka jau nobraukti 170 000 kilometri. Pa neceļiem, lauku ceļiem katrā izejamā dienā nobrauc aptuveni 100 kilometru, bet pa asfaltu nedēļas nogalē noripina vismaz 300–400. Vēl Māris stāsta par savām ķībelēm ar divritēņiem, kurus viņam nepārtraukti nozog. Patlaban viņa dzīvoklī Pļavniekos koridorā pret sienu atstutēts deviņpadsmitais. Pats pirmais

velosipēds esot bijis sieviešu, pēc tam visvisādi, kādi tik pagadījušies. Tā kā Māris bija atslēdznieks, vienu brīdi bija tā, ka ir kaudze ar detaļām un, kad kārtējo velosipēdu nozog vai gadās nodzert, viņš mierīgi *sastellēja* nākamo. Ir ziema, un es gribu zināt par braukšanu šādos laikapstākļos. Mērenā salā varējies braukt visu dienu, nemaz nesalis, ja nav sniega, varējies nobraukt lielus attālumus. Taču lielākais sals, kādā nācies braukt, ir minus 33 grādi. Pēc desmit kilometriem pie deguna esot izveidojusies lāstekā. 1998. gadā ap Ziemassvētkiem pa Usmas ezera ledu Māris aizbraucis līdz Moricsalai, pēc tam šķērsojis Abavu un izbraucis Kuldīgā pie Riežupes alām. Vienu reizi esot braucis pa ledu uz Igaunijas salām. Vispirms ar vilcienu līdz Pērnavai, tad pa krastu līdz vietai, no kuras vistuvāk Kihnu salai. Sācis jau braukt pa ledu, līdz pēkšņi viņu apdzinis traktors. Traktorists izrādījies kāds viesmīlīgs igauņis, kurš piedāvājis Mārim turpināt ceļu traktora piekabē. Tajā sēžot, Māris skatījies, ka maršrutā ir dzīva satiksme, uz ledus pat uzstādītas ceļa zīmes. Otrā dienā braucis atpakaļ. Sajūtas bijušas visai eksistenciālas, tuvojoties krastam, jo gadījies ielūzt. Domājis, ka būs pāri galvai, bet iegrimis tikai līdz ceļgaliem, jo naktī vējš sadzinis uz ledus ūdeni, kas no rīta sasalis, izveidojot tādu kā otro kārtu. Pērnavas dzelzceļa stacijā Māris ieradies slapjš un nosalis, taču stacija pa nakti

Ērgļi. Bija laiki, kad zirga pajūgs bija vienīgais pārvietošanās līdzeklis. Un to šarmu, kas piemīt ainavai ar zirga pajūgiem, šodien nespēj reanimēt neviena tehnoloģiska ierīce.

Ķemeri. Karavīru sanatorija. Ķemeru kūrorta teritorijā ir vairāk nekā 30 sērūdeņraža avotu un bagātīgi ārstniecisku kūdras dūņu krājumi. Savulaik uz Ķemeriem brauca ārstēties neatkarīgās Latvijas augstākā sabiedrība.

bijusi aizslēgta. Situāciju izglāba blakus nesen uzceltā un ne reizi vēl nelietotā stacijas tualete ar siltiem radiatoriem. Tur viņš paklājis gulammaisu un pārlaidis nakti.

Savukārt kādā 2000. gada jūnija avīzē lasu, ka Māris jau norīpinājis 175 000 kilometru. Paspējis jau atveseļoties no kāda negadījuma ziemā, kad tumsā braucis uz Gaiziņu, bet pa ceļam viņam uztriekusies mašīna. Kopš tā brīža Māris vairs nedzer, bet atceras, ka pirmie divi trīs mēneši pēc avārijas pagājuši kā garš un interesants sapnis. Uz savu dzīvi šajā laikā esot skatījies kā no malas, bet pirmo reizi pēc avārijas, kad nācis pie sajēgas, sapratis, ka atrodas nevis sanatorijā, bet trakomājā. Medicīniskā valodā pēc atveseļošanās izziņa bija rakstīts, ka viņš esot amnezējis gan pirmtraumas, gan pēctraumas periodu. Šodien Māra atmiņa ir nevainojama, bet ieguvums pēc traumatiskā negadījuma ir iespēja pārvietoties sabiedriskajā transportā bez maksas.

2001. gada augustā Okupācijas muzejā tika atvērta Māra Loca fotogrāfiju izstāde *Rīga agrāk un tagad*. Tā ir viņa 11. izstāde. Nobraukto kilometru skaits jau pārsniedzis 180 000 km.

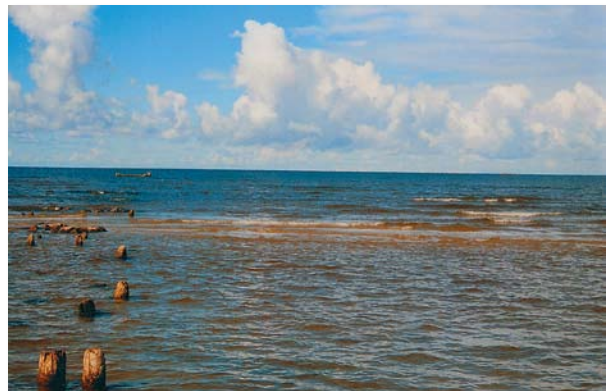
Kur Māris ņem vecās pastkartes, kas kalpo par tādu kā fotografējamās ainavas atskaites punktu agrāk un šodien? Pārvarā tās iegūst kolekcionāru salidojumos, daļu antikvariātos vai aizņemas no paziņām. Ir ņemtas arī pastkartīšu kopijas no muzejiem. Cara laika fotogrāfijas viņš neizmanto, jo Māri vairāk interesē pirmās neatkarības laiks un mūsdienas, kas noticis laika periodā, kad Latvija bija okupācijas varā.

2005. gadā Māra nobraukto kilometru skaits tuvojas 200 000, bet pašlaik viņš saka: «Savi 215 000 km sanāks.» Ja par atskaites punktu ņem zemeslodi, sanāk, ka Māris ir

vairāk nekā piecas reizes apbraucis apkārt zemeslodei pa to līniju, kas atrodas vienādā attālumā no Ziemeļu un Dienvidu pola un ko dēvē par ekvatoru.

2007. gada vasarā Okupācijas muzejā tika atklāta Māra Loca izstāde *Piemīņas vietas Vidzemē, Rīgā un Rīgas apkārtnē. Komunistiskā terora un nacionālo partizānu darbība 1919–1991*. Darbs pie šā projekta arī nākotnē būs Māra paveiktā rādītājs.

«1987. gada novembrī, kad jau bija uzsnidzis sniegš, veicu tādu kā izdzīvošanas braucienu. Aizbraucu ar vilcienu līdz Sebežai un tālāk ar divriteni. Iebraucu vienā sādžā, kur vienai sievietei, mani ieraugot, izkrita no rokas spaiņi ar ūdeni. Pēc tam aizbraucu līdz Puškina kalniem, bet viesnīcā pateica, ka vietu nav. Bija jābrauc uz Ostrovu. Iebraucu Ostrovā, pāris stundu pasnaudu stacijā un braucu tālāk uz Izborsku. Vēlāk no Krievijas puses iebraucu Alūksnē. Bija jau vēls vakars un tumšs. Man pretī nāca divi puīši. Sasveicinājāmies, sākām runāties un mani pierunāja iet viņiem līdzī. Jutu, ka viņiem kaut kas ir aiz ādas. Mazliet iedzērām, un viens no viņiem ierosināja, vai es nevarētu aiziet un izsīst logus kādai pazīstamai dāmai. Pēc viņa stāstītā sapratu, ka viņš šo dāmu it kā esot izvarojis. Apdomājos, atradu ieganstu iziet ārā un nakts laikā aizskrēju uz miliciju. Pēc tam ar milicijā nācām atpakaļ, bet sanāca tā, ka viņš drīzāk gribēja izpestīt izvarotāju nevis mani, jo abi bija klasesbiedri. Tas stāsts beidzās tā, ka es savas mantas dabūju atpakaļ, bet milicis mani iesēdināja šaursliežu vilcienā, kas gāja uz Gulbeni. Pēc tam pārkāpu vilcienā, kas devās uz Rīgu, un nogulēju visu ceļu. Biju pārguris, jo divās dienās nobraucu tuvu pie 400 kilometriem.

Āinažu osta ar koka molu un tas, kas palicis pāri šodien. Skats, kas iegriez līdz kaulam. Ja vien tā nebija stratēģiski nozīmīga osta, ikviena darbība jūras krastā padomju laikā tika pamatīgi ierobežota.

Dobele. Bērzes upes ainava. Pēc kara Latvijā parādījās milzum daudz klučveida ēku.

Skats uz Saldus pilsētu, kurā šodien ienākušās lieltirgotavas.

Inčukalna stacijas ēka toreiz un tagad. Labāk tomēr neizkāpt. Šķiet, tādu nosaukumu varētu piedēvēt ēkai, kas celta padomju laikos.

«Ja salīdzina ar veco laiku kartītēm, man šķiet, ka agrāk Latvija izskatījās skaistāk.»

Man ir pazīstamas viesu mājas un muzeji, kur mani par velti izgulda. Pirms pāris gadiem iebraucu vienās, bet tur rīkoja kāzas. Mani tikai pabaroja un teica, lai meklēju naktsmājas citur. Netālu dzīvo viens paziņa, bet man nebija telefona. Braucu *uz dullo*, cerībā, ka viņš būs mājās. Piebraucu pie mājas, paraststiju rokturi, durvis bija vaļā. Ja reiz neviena nav – pasargāšu māju, un likos gulēt. Vienos naktī pārbrauca saimnieks un aizsūtīja mani nakšņot uz pirtīti. Ja man būtu telefons, noteikti pirms tam būtu zvanijis, bet, uzzinot, ka viņa nav mājās, nebūtu pie viņa pat braucis.

Man ir vaicājuši – vai nav garlaicīgi braukt? Īstenībā man gribētos braukt kopā ar kādu dāmu. Ja tāda iespēja ir, lūdzu, to uzrakstiet žurnālā, ka meklēju otru pusīti, kurai interesē tas, ko daru, un kopā mēs varētu apceļot Latviju.»

Latvijas–Krievijas robežas vārti Zilupē. Robežu stabi šodien prasās pēc atjaunošanas un iztaisnošanas.

